

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 6.030508 «Фінанси і кредит»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою

(назва освітньої програми)

на тему: «Система оподаткування доходів фізичних осіб та шляхи її
удосконалення»

Виконавець:

Студент Факультету фінансів та
банківської справи

Сядристий Олександр Володимирович

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент Волкова О.Г.

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодення в Україні характеризується складною політико-економічною ситуацією. На тлі несприятливих соціально-економічних умов зростає дефіцит фінансових ресурсів держави, що зумовлює пошук нових шляхів наповнення бюджету, у тому числі за рахунок податків тимчасового (надзвичайного) характеру.

Податки є важливим джерелом наповнення бюджету та інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів. У чинній податковій системі України одне з центральних місць з-поміж усіх податків посідає податок із доходів фізичних осіб, який є вагомим важелем регулювання розподілу між державою та населенням фінансових ресурсів. Цей податок є одним із найстабільніших та найдієвіших джерел формування дохідної частини бюджету разом з тим, він безпосередньо впливає на рівень доходів населення та їх розподіл, виконуючи в такий спосіб роль соціального регулятора.

В Україні система оподаткування доходів зазнала численних трансформацій та перетворень, використовуючи як прогресивну, так і пропорційну шкалу оподаткування особистих доходів. При цьому в різні періоди податок на доходи фізичних осіб (прибутковий податок із громадян) з погляду фіскальної достатності й соціальної справедливості сприймався неоднозначно.

Останніми роками значно підвищилася роль оподаткування доходів фізичних осіб, яке стає важливою і невід'ємною складовою сучасного податкового механізму. Несплата податків обмежує фінансові можливості держави щодо виконання необхідних економічних і соціальних програм, перешкоджає економічному зростанню. Розвиток оподаткування особистих доходів показав його надзвичайно велике фіскальне і регулююче значення, яке дедалі зростало із розвитком фінансових систем держав.

На жаль, у сучасних умовах розвитку України не завжди послуги, які повинна надавати держава, відповідають за розміром та якістю тим податковим платежам, які сплачують громадяни країни.

Крім того, сама організація стягнення та її принципи не відповідають вимогам сьогодення, в законодавчих документах є багато недоліків та суперечностей.

Теоретичні основи та принципи оподаткування представлені у працях науковців минулого часу: А. Сміта, Д. Рікардо, П. Самуельсона, В. Нордхауза, Д. Боголепова, Б. Бурмістрова, І. Кулішера, Г. Марьяхіна, Ф. Менькова, І. Озерова, М. Покровського, Е. Селігмана, І. Янжулата ін.

Необхідність розв'язання соціально-економічних проблем у комплексі з податковою політикою оподаткування доходів фізичних осіб в Україні та її подальшим реформуванням розглядалась в працях вітчизняних вчених: В. Андрущенко, В. Базилевича, О. Василика, В. Вишневського, А. Даниленка, О. Данілова, Ю. Іванова, А. Крисоватого, І. Лютого, В. Мельника, Ц. Огонь, В. Опаріна, Г. П'ятаченка, В. Тропіної, В. Федосова, І. Чугунова, І. Юрія та ін.

Метою випускної роботи є розкриття теоретико-методологічних, організаційних засад та механізму функціонування системи оподаткування доходів фізичних осіб.

Для досягнення мети ставляться наступні **завдання**:

- Розкрити сутність та види доходи фізичних осіб;
- Висвітлити економічну природу та історичні передумови розвитку системи оподаткування доходів фізичних осіб та надати класифікацію податків на доходи фізичних осіб;
- Визначити нормативно-правове регулювання системи оподаткування доходів фізичних осіб;
- Розкрити механізм оподаткування доходів фізичних осіб;
- Проаналізувати надходження та фіскальну ефективність податків на доходи фізичних осіб до державного бюджету України;
- Визначити регулюючу роль податків на доходи фізичних осіб;
- Узагальнити зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб;
- Визначити шляхи підвищення ефективності дії механізму оподаткування доходів фізичних осіб;
- Виявити вектори реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб.

Об'єктом дослідження є система оподаткування доходів фізичних осіб.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні проблеми функціонування системи оподаткуванні доходів фізичних осіб як складової бюджетно-податкових відносин.

Методи дослідження. Структурний та системний методи використано при розкритті сутності, економічної природи та функцій системи оподаткування доходів фізичних осіб. За допомогою порівняльного та факторного методів узагальнено зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб. Історичний та логічний підходи використано при визначенні етапів розвитку вітчизняної системи оподаткування доходів фізичних осіб, необхідності інституційних змін системи податкового обліку надходжень по податкам на доходи фізичних осіб.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти з питань оподаткування, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби, Державного комітету статистики України, таких як звіт про роботу державної фіскальної служби, Бюджетний моніторинг, а також відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (67 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 78 сторінок. Основний зміст викладено на 69 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні аспекти системи оподаткування доходів фізичних осіб»** розглянуто теоретичні особливості доходів фізичних осіб. Висвітлені та розкриті види доходів фізичних осіб. Розглянуто економічну природу системи оподаткування доходів фізичних осіб та їх історичні передумови. Надана класифікація податків на доходи фізичних осіб. Визначено нормативно-правове регулювання системи оподаткування доходів фізичних осіб.

У другому розділі **«Особливості функціонування системи оподаткування фізичних осіб в Україні»** розкрито механізм оподаткування доходів фізичних осіб в Україні та зроблено моніторинг надходжень цих податків, крім того визначено фіскальну ефективність їх надходжень до державного бюджету України.

У третьому розділі **«Пріоритетні напрями удосконалення системи оподаткування фізичних осіб в Україні»** приведено для порівняння зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб для адаптації до вітчизняної податкової системи. Визначено шляхи підвищення ефективності дії механізму оподаткування доходів фізичних осіб та виявлено основні вектори реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб.

ВИСНОВОК

В умовах ринкової економіки перед податковою системою постають пріоритети забезпечення достатнього обсягу податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та гарантій громадянам достатнього життєвого рівня. На сучасному етапі податок з доходів фізичних осіб представляє собою обов'язковий нецільовий платіж фізичної особи до місцевого бюджету для фінансування його видатків. Доход – це гроші або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності. Основними формами доходу є: заробітна плата; доходи від власності; підприємницький дохід; соціальні доходи.

Оподатковуваним доходом повинен бути сукупний доход, скоригований на суму податкових вилучень та зменшений на суму економічно обґрунтованого неоподаткованого мінімуму та інших пільг.

Оподаткування фізичних осіб одночасно реалізує фіскальну, регуляторну та соціальну функції. Остання виявляється, поміж іншим, рядом знижок і відрахувань із валового доходу перед нарахуванням податку.

Розвиток оподаткування доходів фізичних осіб нерозривно пов'язаний з розвитком податкової системи, її принципів та правового врегулювання, оскільки податки, що стягувалися з доходів фізичних осіб, були частиною податкової системи. Врахування доходів фізичних осіб при оподаткуванні таких доходів з'явилося порівняно недавно. У стародавніх народів доходи, отримані фізичними особами, при оподаткуванні не враховувалися, оподаткування було особистим – податки стягувалися з особи, незалежно від того, чи могла вона сплатити їх, чи ні.

Всебічний вплив на соціально-економічний розвиток відбуватиметься за умови виваженого вибору елементів податкового регулювання. Встановлення, застосування або зміна певного податкового важеля, їх скоординована дія в потрібних напрямках перетворює просту сукупність податкового інструментарію на механізм оподаткування доходів фізичних осіб. В ринкових умовах механізм оподаткування доходів фізичних осіб представляє собою сукупність податкових важелів прямого та опосередкованого впливу на процес вилучення частини доходів до бюджету та елементів податкового регулювання особистих доходів. Його складовими є механізми оподаткування кожного виду доходів, справляння податків з яких передбачено законодавством.

Система оподаткування доходів фізичних осіб регулюються наступними нормативно-правовими документами: Закон України №889-IV «Про податок на доходи фізичних осіб» від 22.05.2003 р.; Податковий кодекс України; Конституція України; Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31.07.2014 р. №1621-VII тимчасово, до 01.01.2015 р. з доходів фізичних осіб було введено військовий збір, Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 28.12.2014 р. №71-VIII [49] стягнення військового збору подовжено.

На обсяг податкових надходжень від оподаткування особистих доходів впливають: по-перше, фактори, що закладені в самому механізмі оподаткування доходів фізичних осіб, зокрема, склад об'єкту оподаткування, податкові ставки та інші. По-друге, значний вплив спричиняють об'єктивні фактори ринкового економічного середовища, головними з яких є, величина доходів населення, чисельність працюючих, на яку, в свою чергу, впливає низка чинників, таких як, рівень безробіття, трудової міграції тощо.

Фіскальна ефективність – це спроможність податку забезпечувати наповнення бюджетів різних рівнів, а конкретні характеристики її вимірювання – це абсолютні обсяги та питома вага надходжень податку в доходах бюджетів і ВВП, рівень ефективної ставки податку, його продуктивності тощо. За останні п'ять років частка ПДФО у структурі доходів Зведеного бюджету України коливається в межах 15–16%, що свідчить про досить потужний фіскальний потенціал даного податку. Його надходження до Державного бюджету за результатами 2018 р. становили 91,1 млрд. грн., що на 16,1 млрд. грн більше, ніж у попередньому році. Слід зауважити про достатньо великий відсоток надходжень воєнного збору. Попри кризові явища в економіці, п'ятий рік поспіль продовжується зростання обсягів надходжень єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва. Цей податок був другою за обсягом складовою місцевих податків і зборів, який надійшов у сумі 17,2 млрд грн, що на 56,0% більше за обсяги надходжень 2017 р.

Динамічне зростання надходжень ПДФО, військового збору і високий рівень виконання планових показників забезпечується, головним чином, податком із заробітної плати. Це зумовлено значним переважанням її частки

у структурі об'єкту оподаткування, а також більш суворим контролем і відповідно найвищим рівнем сплати, оскільки відбувається утримання податку у джерела отримання доходу. Роль податку з інших доходів в наповненні місцевого бюджету залишається другорядною.

На основі провідного зарубіжного досвіду можемо виділити основні напрямки вдосконалення функціонування та адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні:

- 1) запровадження прогресивного оподаткування доходів фізичних осіб (з метою забезпечення принципу справедливості оподаткування);
- 2) підвищення рівня мінімальної заробітної плати (з метою сприяння ефективної зайнятості, зростання престижності праці та зменшення «тіньових доходів»);
- 3) встановлення фіксованої суми, що вираховується з бази оподаткування чи виведення з-під оподаткування суми доходу, що не перевищує встановленого мінімального рівня;
- 4) введення місцевих ставок податку.

Фіскальний потенціал оподаткування доходів фізичних осіб - це комплекс правових, організаційних та економічних заходів щодо повного використання наявних і прихованих можливостей справляння податків з особистих доходів та нарощування податкових надходжень з усіх джерел доходів для наповнення місцевого бюджету. З метою підвищення ефективності податкового планування, доцільно доповнити аналітичний інструментарій показниками фіскального потенціалу, що дозволить проводити більш повний і якісний контроль, а також вчасно вносити корективи в чинний порядок оподаткування. Під регулюючим потенціалом оподаткування особистих доходів слід розуміти здатність впливати на рівень життя громадян шляхом застосування неоподатковуваного мінімуму та прогресивного оподаткування, що забезпечить, з одного боку, зниження податкового навантаження на малозабезпечені верстви населення, а з іншого - його поступове підвищення для заможних громадян. Чинний порядок надання податкової соціальної пільги суперечить податковому законодавству, а також призводить до вагомих бюджетних втрат. Тому регулюючі можливості особистого податкового оподаткування використовуються частково. Вдосконалення особистого податкового оподаткування повинно відбуватися на основі впровадження комбінованих технологій справляння податку з доходів фізичних осіб. Це передбачає, що кожен вид доходів повинен мати свій механізм оподаткування, який має максимально враховувати специфіку їх отримання, вагомість для платника та трудомісткість адміністрування.

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра
Сядристого Олександра Володимировича
«Система оподаткування доходів фізичних осіб та шляхи її удосконалення»
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Випускна робота складається з 3 розділів.

У роботі розглядаються теоретичні особливості доходів фізичних осіб та розкриті види даних доходів та їх історичні передумови. Визначено нормативно-правове регулювання та розкрито механізм оподаткування доходів фізичних осіб в Україні також зроблено моніторинг надходжень цих податків до державного бюджету України. Приведений зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб для адаптації до вітчизняної податкової системи. Визначено шляхи підвищення ефективності дії механізму оподаткування доходів фізичних осіб та виявлено основні вектори реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб.

Ключові слова: система оподаткування доходів фізичних осіб, військовий збір, податкова соціальна пільга, податок на доходи фізичних осіб, спрощена система оподаткування.

ANNOTATION

the final work on the education of bachelor`s degree
Siadrystyi Oleksandr Volodymyrovych
«The system of personal income tax and the ways of its improvement»
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

The graduate work consists of three sections.

The paper deals with the theoretical peculiarities of individuals' incomes and disclosed types of income data and their historical preconditions. The legal regulation and the mechanism of taxation of individuals' incomes in Ukraine have been determined. The monitoring of the revenues of these taxes is also monitored in the state budget of Ukraine. The given foreign experience of personal income taxation for adaptation to the domestic tax system. The ways of improving the efficiency of the mechanism of taxation of individuals' incomes are determined, and the main vectors of the reform of the system of taxation of individuals' income are revealed.

Key words: taxation of personal income, military duty, the social tax benefit, income tax, simplified tax system.